

Mullsjö
Kommun

Riktlinjer för handläggning av ensamkommande barn

Antagna av socialnämnden 2011-08-09 § 117

Innehåll

Handläggning och dokumentation inom individ och familjeomsorgen (IFO) av ärenden gällande ensamkommande barn	3
Aktuella lagar och förordningar	3
Aktuella föreskrifter/allmänna råd, meddelandeblad med mera	3
Socialstyrelsens handböcker	3
Allmänt om ensamkommande barn	4
Migrationsverkets ansvar för asylsökande ensamkommande barn	5
Migrationsverkets rutiner när barnet anlärt	5
Migrationsverkets riktlinjer för att fastställa ålder	5
Efterforskning av barnets vårdnadshavare	5
Offentligt biträde	5
Anmälan till socialtjänsten	5
Anmälan om behov av god man	5
Hälsoundersökning	6
Kommunens ansvar för ensamkommande barn	6
Mottagandet i kommunerna	6
Ankomst- respektive anvisningskommun	6
Mullsjö och Habo kommuner ska vid en anvisning:	6
Utredning av barnets situation	7
Förhållningssätt under utredningen	8
Utredning av släktingar som vill bli familjehem	8
Ensamkommande barns rätt till skola	9
Ensamkommande barns rätt till hälso- och sjukvård	9
God man för ensamkommande barn	9
Tillförordnande	9
Upphörande av godmanskap	9
Den gode mannens uppdrag	10
Migrationsverkets och kommunens ansvar vid ett avvisningsbeslut	10
Kommunens ansvar efter beviljat uppehållstillstånd	11
Den fortsatta integrationsprocessen	11
Efterforskning av barnets vårdnadshavare	12
Särskilda boendeplatser för ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd	12
Särskilt förordnad vårdnadshavare	12
Den särskilt förordnade vårdnadshavarens ansvar	13
Upphörande	13
Barns rätt att återförenas med sina föräldrar	13

Uppehållstillstånd vid familjeanknytning.....13

Handläggning och dokumentation inom individ och familjeomsorgen (IFO) av ärenden gällande ensamkommande barn

Dessa riktlinjer baseras på lagar och förordningar som reglerar och påverkar kommunens mottagande av barn och ungdomar från annat land som kommer till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare (s.k. ensamkommande barn).

Aktuella lagar och förordningar

SFS 1994:137 Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

SFS 2001:453 Socialtjänstlagen (SoL)

SFS 2005:429 Lag om god man för ensamkommande barn

SFS 2005:716 Utlänningslagen

Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Förordning (1990:927) om statlig ersättning för flyktmottagande m.m. (FFM)

Förordning (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl.

Förordning (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård för asylsökande.

Förordning (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg för asylsökande m.fl.

Förordning (2002:1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

Förordning (2007:662) om extra ersättning till kommuner 2007-2009 för att påskynda utlänningars etablering på arbetsmarknaden

Dublinförordningen/ EU:s förordning (343/2003)

FN:s konvention om barnets rättigheter

Aktuella föreskrifter/allmänna råd, meddelandeblad med mera

(S) Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS. SOSFS 2006:12 (S) Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga. SOSFS 2006:14 (S) Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga. SOSFS 2006:20 (S) Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar vid behov av ny vårdnadshavare. Ds 2004:54 Mottagande av barn från annat land som kommer till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare (s.k. ensamkommande barn). SoS 2005 Meddelandeblad: Stärkt skydd för ensamkommande barn. SoS 2005 Meddelandeblad: Rättigheter inom socialtjänsten för personer med tidsbegränsat uppehållstillstånd samt kommunernas möjlighet att ansöka om statlig ersättning SoS juni 2009 Meddelandeblad: Mottagande av ensamkommande barn. Migrationsverket, Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och SoS, SKL/mars 2009 ungdomar. SoS, UNICEF/2008 Kan det vara människohandel? – kortfattad information för myndigheter med flera som kan komma i kontakt med barn som utsatts för människohandel.

Socialstyrelsens handböcker

Barn och unga i socialtjänsten. Utreda, planera och följa upp insatser (2006)

Om barnet behöver ny vårdnadshavare (2006)

Riktlinjer för Mullsjö kommun

Socialtjänstens åtagande gällande ensamkommande barn kräver särskilda rutiner. Följande riktlinjer skall ses som ett komplement till handboken för IFO och då med tanke på barn och ungdomsområdet:

- Handläggning och dokumentation av barn och ungdomsärenden
- Riktlinjer för vårdnad, boende och umgänge.

Handbok med riktlinjer som gäller för Mullsjö kommun finns tillgängliga på intranätet så även dessa riktlinjer.

Allmänt om ensamkommande barn

Begreppet ensamkommande barn

Ensamkommande barn är enligt FN:s flyktingkommissarie person under 18 år som är åtskild från båda sina föräldrar, eller från en person som enligt lag eller sedvana har det primära ansvaret för barnet. Inom EU har ensamkommande barn definierats som ”medborgare i tredje land, som är yngre än 18 år och som anländer till medlemsstaternas territorium utan att vara i sällskap med en vuxen som enligt denna lag eller sedvana ansvarar för dem och så länge de inte faktiskt tas om hand av sådan person”. Som ensamkommande barn räknas också underårig medborgare i tredje land som lämnas utan medföljande vuxen efter att ha rest in i en medlemsstats territorium. Ofta associeras begreppet ”ensamkommande barn” med barn som kommer till Sverige och söker asyl.

Ensamkommande barn

Instabilitet i världen medför att många människor befinner sig på flykt. De flesta barn som kommer ensamma till Sverige söker asyl för att undkomma förföljelse. En del skickas hit för att komma ifrån dåliga levnadsförhållanden. Det förekommer också att barn skickas hit för att om möjligt få behandling mot någon sjukdom som inte kan behandlas i barnets hemland. Övervägande delen har föräldrar och syskon kvar i hemlandet eller något grannland, men många har förlorat en eller båda föräldrar. En del lämnar sitt hemland tillsammans med en anhörig. Ett antal underåriga reser dock helt ensamma. Av de som reser möts många upp av anhörig som bor i ankomstlandet. Artikel 22 i FN:s konvention om barnets rättigheter handlar om barn som är flyktingar. Länderna som har skrivit under konventionen lovar att ge ensamma barn som kommer till landet skydd och hjälp. Det gäller både barn som kommer ensamma och barn som kommer med sina föräldrar. Ett ensamt barn ska få hjälp att hitta sina föräldrar. Om man inte kan hitta föräldrarna eller andra släktingar ska barnet få samma skydd och hjälp som andra barn får när de inte kan bo hos sina föräldrar. Den 1 juli 2006 ändrades bestämmelserna i svensk lagstiftning kring mottagandet av ensamkommande barn som söker asyl. Syftet var att förbättra mottagandet ur barnets perspektiv. Genom lagändringarna har ansvarsfördelningen mellan stat och kommun renodlats. Kommunen har numera ansvaret för att tillhandahålla boende och begreppet vistelsekommun har tydliggjorts för att barnet ska få det stöd och den hjälp som föreskrivs i socialtjänstlagen.

Migrationsverkets ansvar för asylsökande ensamkommande barn

Migrationsverkets rutiner när barnet anlänt

Sverige är ansluten till den så kallade Dublinförordningen. Detta innebär att Sverige har ingått ett avtal med länder i Europa om vilket land som ska vara ansvarig för att pröva en asylsökande. En kontroll görs ("Dublinkontrollen") för att se om den sökande tidigare har sökt, eller fått, asyl i ett annat EU- eller Schengenland. Denna utredning görs främst genom att man tar fingeravtryck på alla asylsökande som är över 14 år och kontrollerar detta i det för EU gemensamma fingeravtrycks- registret EURODAC. Migrationsverket ansvarar för myndighetsutövning inom ramen för lagen om mottagande av asylsökande (SFS 1994:137). Det innebär att verket tar emot och svarar för prövningen av barnens asylärenden och för frågor som rör bistånd och återvändande. Migrationsverket utfärdar ett s.k. LMA-kort, som är ett bevis på att den asylsökande är inskriven i Migrationsverkets mottagningssystem och har rätt att vistas i Sverige under tiden ansökan om asyl prövas. Kortet är en personhandling försedd med fotografi. Som regel får alla sitt kort inom en vecka från det att ansökan om asyl lämnades in. Migrationsverkets personal frågar barnet/den unge om hans eller hennes hälsa, sociala situation och var hans eller hennes föräldrar befinner sig. Är barnet över 14 år tas fotografi och fingeravtryck (se ovan angående "Dublinkontrollen").

Migrationsverkets riktlinjer för att fastställa ålder

Migrationsverket har ansvaret för att i förekommande fall göra åldersbedömning. I asylärenden är praxis att individen själv har bevisbördan för sin identitet. Migrationsverkets identitetskort (LMA-kortet) kan därför helt baseras på barnets/ den unges egna uppgifter. Det finns för närvarande ingen säker vetenskaplig metod för att fastställa barnets/den unges ålder. I praktiken är det beslutsfattaren på Migrationsverket som genom att intervjua barnet/den unge bedömer om personen är under eller över 18 år.

Efterforskning av barnets vårdnadshavare

Migrationsverket har ansvaret för efterforskning av barnets vårdnadshavare när ansökan om asyl har lämnats in av barnet. Denna efterforskning måste göras med stor försiktighet för att inte barnets anhöriga ska utsättas för fara. Socialtjänsten har också ett ansvar för att göra en efterforskning av barnets vårdnadshavare i samband med den utredning som genomförs kring barnets sociala situation.

Offentligt biträde

För ensamkommande barn gäller att ett offentligt biträde snarast utses för att företräda barnet eller den unge vid den rättsliga prövningen av asylfrågan. Migrationsverket ansvarar för att omgående se till att detta sker.

Anmälan till socialtjänsten

Migrationsverkets anvisning av ett ensamkommande barn är att betrakta som en anmälan enligt 14 kap. 1 § 2 st SoL. Anmälan samt anvisning av kommunplats ska ske både skriftligen och per telefon till socialtjänsten.

Anmälan om behov av god man

Migrationsverkets anmälan behov av god man ställs till överförmyndaren i Mullsjö kommun. Migrationsverket kontaktar således Mullsjö kommuns överförmyndare vid behov av god man.

Hälsundersökning

Landstingens skyldigheter att erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård åt asylsökande regleras i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. samt i förordningen (2008:347) om hälso- och sjukvård åt asylsökande med flera. Skyldigheterna omfattar både asylsökande samt de uppehållstillstånd (t.ex. anhöriga som beviljats uppehållstillstånd). Staten lämnar genom Migrationsverket ersättning till landstingen för deras skyldigheter. Både allmän hälso-undersökning, inklusive hälsosamtal och mer kostnadskrävande vård, innefattas i skyldigheterna.

Kommunens ansvar för ensamkommande barn

Mottagandet i kommunerna

Det är kommunens ansvar att utreda barnets eller den unges behov och fatta beslut om insatser och placering i lämpligt boende, utse god man och se till att barnet/den unge får tillgång till skolundervisning.

Ankomst- respektive anvisningskommun

I direkt anslutning till när ett ensamkommande barn anländer till Sverige och söker asyl ska ett tillfälligt boende ordnas till dess att Migrationsverket kan anvisa en kommun för barnet. Ansvaret ligger på den kommun där barnet eller den unge ger sig till känna för svensk myndighet. Flertalet av de ensamkommande barnen i Jönköpings län söker asyl vid Migrationsverkets ansökningsenhet för asylsökande i Malmö och kommer via Sturups flygplats. Så snart som möjligt efter ankomsten ska Migrationsverket anvisa barnet eller den unge till en kommun som svarar för boende och omsorg under den tid ansökan om asyl prövas och även tiden därefter för de barn och unga som beviljas uppehållstillstånd. Mullsjö och Habo kommuner har tecknat en överenskommelse med Migrationsverket om att ta emot ensamkommande barn som sökt asyl och utgör en så kallad *anvisningskommun*.

För Mullsjö och Habo kommuner gäller nedanstående initiala rutiner vid en anvisning :

- Migrationsverket ska göra en anmälan enligt 14 kap. 1 § 2 st SoL för varje enskilt ensamkommande barn som anvisas till Mullsjö eller Habo kommuner.
- Om Migrationsverket befarar att barnet riskerar att fara illa ska detta noteras särskilt i anmälan.
- Anmälan ska göras till respektive kommuners socialkontor under vardagar dagtid klockan 08.00 – 16.00.

Mullsjö och Habo kommuner ska vid en anvisning:

- Registrera anmälan från Migrationsverket på socialkontoret i verksamhetssystemet.
- Kontrollera att behovet av god man har anmälts till Mullsjö kommuns överförmyndare.
- En utredning ska omgående inledas på samtliga anvisade barn kring barnets sociala situation och behov enligt 11 kap. 1 § och 2 § SoL.
- Barnets primära skyddsbehov ska beaktas.
- Den gode mannen ska höras som part och hans/ hennes åsikter ska beaktas i utredningen.
- Den gode mannens samtycke krävs vid beslut om insatser enligt SoL.
- Kontrollera att en hälsoundersökning har erbjudits barnet/den unge.
- Se till att barnet eller den unge börjar i grundskolan eller gymnasieskolan.

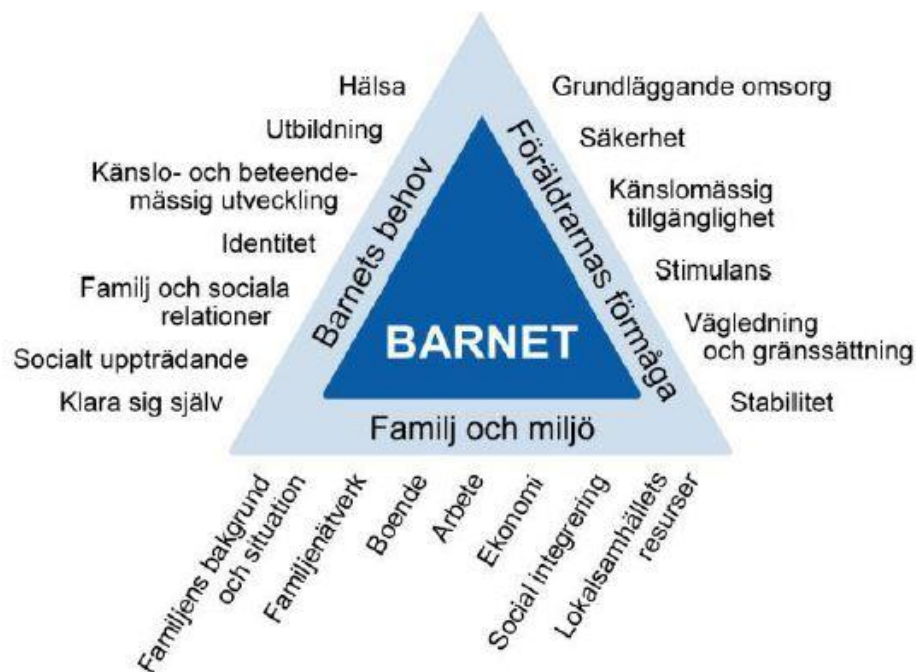
- Planera insatser utgående från den unges behov på kort sikt, d.v.s. eventuella initiala extra behov av skydd och stöd.
- Efter den initiala bedömningen vid en ebo- anvisning, ska beslut fattas om en tillfällig placering enligt 4 kap.1 § SoL.
- Inför det att beslut om en stadigvarande placering ska fattats (gruppboende), ska, med utgångspunkt från vad som framkommer i utredningen, en vårdplan upprättas avseende barnets/den unges speciella vårdbehov och behov av stödsatser.
- En genomförandeplan ska upprättas som konkretiserar insatserna och tydliggör vem som har ansvaret.
- Både vårdplan och genomförandeplan ska följas upp under tiden för

Utredning av barnets situation

När socialnämnden i Mullsjö och Habo kommuner får kännedom om att ett ensamkommande barn har anvisats till Mullsjö eller Habo av Migrationsverket,

- ska anmälan från Migrationsverket registreras i verksamhetssystemet och
- utredning inledas enligt 11 kap. 1 § och 2 § SoL.
- Barnet ska besökas utan dröjsmål.
- Finns en god man utsedd ska han eller hon hanteras som part i förälders ställe.
- Initialt ska frågor ställas kring hur barnet har kommit till Sverige, barnets hemlandssituation, var vårdnadshavarna befinner sig och om eventuellt någon annan släkting eller närstående person finns i Sverige.
- Socialnämnden ska i sin utredning kring barnet respektera barnets rätt till återförening med sina föräldrar i enlighet med barnkonventionens artikel 9, punkt 3.
- Utredningen ska inkludera information om den unges fysiska och psykiska hälsostatus.
- Journalanteckningar från genomförd hälsoundersökning ska därför begäras in rutinmässigt från ansvarig hälso- och sjukvårdsenhet.
- Det utredningssystem som ska användas i Mullsjö och Habo kommuner betecknas BBIC – Barns Behov I Centrum. BBIC är ett av Socialstyrelsen framtaget enhetligt handläggnings- och dokumentationssystem för socialtjänstens arbete med barn och unga i åldrarna 0-20 år. BBIC ger en grundstruktur för att utreda, planera och följa upp insatser. Helhetssynen illustreras i nedanstående BBIC- triangel där de olika sidorna innefattar områden för barnets behov, föräldrarnas förmåga och faktorer i familj och miljö. Vid utredning av ensamkommande barn och unga är det av naturliga skäl svårt att utreda ”föräldrarnas förmåga”. Fokus får istället läggas på de övriga sidorna i triangeln; ”barnets behov” och ”familj och miljö” var god se handbok för IFO.

Förhållningssätt under utredningen

Som utredare av asylsökande ensamkommande barn och unga ska man utgå från att barnet befinner sig i en krissituation och att han eller hon behöver emotionellt stöd från en stabil vuxen. Det alla ensamkommande barn har gemensamt är att de har separerats från sina familjer och sitt hemland i en utvecklingsmässigt känslig ålder, att de far illa eller riskerar att fara illa och att har behov av stärkt skydd och särskilt stöd från samhällets sida. Det finns som regel bristfällig information om hur barnet haft det i sin ursprungsfamilj och vad som föregått separationen. I en flyktsituation kan det finnas uppgifter som inte får berättas för utomstående, vilket kan göra det svårt för utredaren att få en god kontakt med barnet eller den unge och en ordentlig uppfattning av barnets eller den unges behov. Det är viktigt att inte ”pressa” den unge till att berätta ”sanningen”. Eftersom utredningen görs i samband med asyprocessen är det sannolikt att den unge har ”hemligheter” för utredaren. Se vidare Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga SOSFS 2006:12 och handboken Barn och unga i socialtjänsten (2006).

Utredning av släktingar som vill bli familjehem

Om någon närstående till barnet eller den unge, vill att barnet eller den unge ska bo hemma hos dem, behöver socialnämnden ingående informera om vilka regler som gäller i Sverige för att ta hand om andras barn för stadigvarande vård och fostran. Det är fundamentalt viktigt att den eller de som vill ta hand om barnet eller den unge tydligt tillkännager sitt intresse för att bli familjehem, utifrån att de förstår innebörden av vad ett uppdrag som familjehem innebär både på kort och på lång sikt. Många släkting familjer kan se det som sin ”plikt” att ta hand om barnet, det kan vara ”omöjligt” för släktingarna att säga nej till föräldrarna. Ett väl genomfört samtal kan hjälpa familjen att lösa dem från sitt uppdrag och ett beslut från myndigheten att släkting familjen inte kan godkännas som familjehem för barnet kan dels förebygga framtida ”sammanbrott” i placeringen, dels förflytta skuldbördan av beslutet från släkting familjen till myndigheten. Familjen kan och bör i de flesta fall ändå kvarstå som viktiga personer för barnet. För utredning av blivande familjehem, se Mullsjö kommuns handbok för IFO.

Ensamkommande barns rätt till skola

Ensamkommande barn har inte skolplikt, men kommunen ansvarar för att erbjuda lämplig plats på samma villkor som andra barn och ungdomar i kommunen. Detta gäller förskola, grundskola och gymnasieskola. Kommunen ansvarar för undervisningen och Migrationsverket ersätter kommunen för kostnaderna. Ansvarig nämnd, i Mullsjö kommun utbildningsnämnden, åter söker enligt förordning (2002: 1118) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. både för skolverksamhet och extraordinära kostnader. Inom ramen för gymnasieskolors individuella program i Jönköping finns en specialriktad invandrarintroduktion som Mullsjö kommun anlitar.

Ensamkommande barns rätt till hälso- och sjukvård

Alla ensamkommande barn har rätt till hälso- och sjukvård inklusive barnpsykiatrisk vård och tandvård på samma villkor som övriga barn i Sverige. Efter fyllda 18 år har den unge, om han eller hon fortfarande är asylsökande, enbart rätt till omedelbar vård och vård som inte kan anstå. Migrationsverket ska erbjuda alla ensamkommande barn som kommer till Sverige en kostnadsfri hälsoundersökning. De barn som bedöms ha problem med sin psykiska hälsa och önskar stödsamtal, ska erbjudas detta på BUP.

God man för ensamkommande barn

Enligt lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn, ska utan dröjsmål en god man förordnas för alla ensamkommande barn och ungdomar under 18 år som vistas i landet och saknar vårdnadshavare eller annan ställföreträdare. Enligt 2 §, ska god man utses för barn:

- som vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar eller från annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe

eller

- vars föräldrar eller annan vuxen person som trätt i föräldrarnas ställe inte kan utöva förmyndarskapet eller vårdnaden på grund av dödsfall eller sjukdom, efter barnets ankomst till Sverige, men innan barnet har fått uppehållstillstånd.

Tillförordnande

Migrationsverket är oftast den myndighet som tidigast upptäcker behovet av god man och ska därför skicka in anmälan till överförmyndaren i den kommun barnet eller den unge visats i eller kommer att vistas i. Det är viktigt att socialtjänsten kontrollerar om denna anmälan skett. Har anmälan ej lämnats till överförmyndaren ska Socialnämnden utan dröjsmål skicka en anmälan om behov av god man till överförmyndaren i Mullsjö. Barnet eller den unge ska bli informerad om att han eller hon ska få en god man och få tillfälle att yttra sig innan ansökan lämnas in om detta kan ske. Anmälan ska innehålla en kortfattad social utredning där det framgår att barnet eller den unge har fått relevant information och om möjligt ett samtycke till att en god man utses. I tillsättandet av en god man ska överförmyndaren ha barnets utsatta situation i åtanke. Den gode mannen bör, vid sidan om kunskaper om barn i utsatta situationer och viss erfarenhet av arbete med barn och ungdomar, ha tillgång till kunskaper om det svenska samhället och ha kännedom om Migrationsverkets handlägningsförfarande och asylprocessen i övrigt.

Upphörande av godmanskap

Då barnet får uppehållstillstånd avslutas godmanskapet och istället ska en särskilt förordnad vårdnadshavare tillförordnas. Uppdraget för den gode mannen upphör helt när barnet fyller 18 år. Ett godmanskap upphör också om barnets vårdnadshavare kommer till Sverige och

själva kan ta hand om barnet. Godmanskapet upphör om barnet varaktigt lämnar landet eller om det av någon annan anledning är uppenbart att barnet inte längre behöver en god man i Sverige. En god man har rätt att bli entledigad från sitt uppdrag på egen begäran men måste vara kvar till ny förordnats. En god man som missköter sitt uppdrag ska entledigas från sitt uppdrag.

Den gode mannens uppdrag

För ensamkommande barn gäller ett stärkt skydd såtillvida att den gode mannen företräder barnet i både personliga och ekonomiska frågor och frågor som gäller boende, skola m.m. En god man ska agera i barnets vårdnadshavares och förmyndares ställe. Ensamkommande barn kan inte själva ansöka om uppehållstillstånd utan denna uppgift åläggs den gode mannen, förutsatt att barnets offentliga biträde inte har lämnat in en sådan ansökan. Juridiska frågor relaterade till ansökan bör därefter lämnas åt det offentliga biträdet. Den gode mannen ska, i vårdnadshavarens och förmyndarens ställe, ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta barnets angelägenheter. Detta innebär att den gode mannen inte bara ska bistå barnet i frågor relaterade till ansökan om uppehållstillstånd. Den gode mannen ska även hjälpa barnet i kontakterna med diverse myndigheter, inklusive socialtjänsten. Alla beslut om insatser enligt socialtjänstlagen kräver den gode mannens samtycke. Uppgifter som ingår i uppdraget inkluderar att planera för barnets utbildning och hjälpa barnet i kontakterna med hälso- och sjukvården. Den gode mannen ska även vara delaktig i frågor kring barnets boende och ska också vidta åtgärder om barnet vistas i en skadlig miljö. I godmanskapet ingår även att förvalta barnets egendom, inklusive att ansöka om studiebidrag för barnets räkning. Den gode mannen ska också verka för att barnet kan återförenas med sina egentliga vårdnadshavare och det är viktigt att barnet får kontakt med sin familj och släktingar. Om ett ensamt barn utsätts för ett brott, alternativt begår ett brott, ingår det i den gode mannens uppgifter att hjälpa barnet i kontakterna med rättsväsendet.

Det ligger inte i gode mannens uppgift att sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet eller den unge. Inte heller har gode mannen någon försörjningsplikt gentemot barnet. Då det gäller att företräda barnet eller den unge vid den rättsliga prövningen av asylfrågan är det en uppgift för det offentliga biträdet, inte den gode mannen.

Överförmyndarna i Mullsjö och Habo rekommenderar att gode mannen har regelbunden kontakt med barnet eller den unge, med boendet det vistas i, med socialsekreteraren, det offentliga biträdet och med Migrationsverket samt aktivt verka för att dessa kontakter fungerar. Gode mannen ska ha barnets eller den unges bästa för ögonen och fatta beslut i samråd med barnet eller den unge. Socialtjänsten ska samarbeta med gode mannen och göra honom eller henne delaktig i planering och utförande. Gode mannen har rätt till ett skäligt arvode vilket beslutas av överförmyndaren. Se vidare Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar vid behov av ny vårdnadshavare SOSFS 2006:20 och handbok Om barnet behöver ny vårdnadshavare (2006), särskilt sid. 113-118.

Får barnet inte uppehållstillstånd, avvisas/utvisas barnet och då lämnar barnet eller den unge varaktigt Sverige. Överförmyndaren skall omgående underrättas så att gode mannen kan entledigas från sitt uppdrag. Vid uppehållstillstånd ska gode mannen ersättas av en särskilt förordnad vårdnadshavare om den unge fortfarande då är underårig.

Migrationsverkets och kommunens ansvar vid ett avvisningsbeslut

Asyl ges utgående från att en enskild person har definierats som flykting enligt FN:s flyktingkonvention (Genèvekonventionen) och utlänningslagen, p.g.a. förföljelse i sitt hemland (ras, nationalitet, religiös, politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhör

viss samhällsgrupp) eller p.g.a. att personen bedöms vara skyddsbehövande (hotas av dödsstraff, yttre/inre väpnad konflikt i hemlandet eller miljökatastrof). När Migrationsverket bedömer att det inte finns skäl för asyl enligt utlänningslagen eller att det visat sig att barnet/den unge redan har fått asyl i ett annat EU- eller Schengenland (se tidigare avsnitt om Dublinförordningen under rubriken ”Migrationsverkets rutiner när barnet anlant”), fattas det formella beslutet om avvisning av Migrationsverket. Beslutet kan överklagas till Migrationsdomstolen (förvaltningsrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö) och som tredje instans Migrationsöverdomstolen (kammarrätten i Stockholm), om ett prövningstillstånd har beviljats det vill säga det är denna domstol som prövar och beviljar resning i målet. Vid ett negativt beslut kallar Migrationsverket barnet/den unge och den gode mannen till ett samtal. Vid samtalet lämnas information om skälet till avslaget och att den unge inte kan söka asyl i något annat land i Europa (Dublinförordningen). Information ska lämnas om möjligheten att överklaga beslutet. Migrationsverket börjar sedan leta efter en mottagare i hemlandet; föräldrar, annan utsedd vårdnadshavare eller någon ideell organisation. Migrationsverket tar också kontakt med den svenska ambassaden eller konsulatet i hemlandet. Ett arbete påbörjas med att få fram giltiga resehandlingar, vilket kan vara svårt. Vid en verkställighet av en avvisning av ett barn under 18 år följer alltid personal med från Migrationsverket på resan och som ser till att ett överlämnade sker till en vuxen i hemlandet på ett korrekt sätt enligt Migrationsverkets regelverk.

En avvisning av ett barn under 18 år förutsätter att det finns en betrodd mottagare i hemlandet. Det har i flera fall visat sig vara förknippat med stora svårigheter att hitta en sådan mottagare, vilket i praktiken innebär att barn med ett avvisningsbeslut, kan tvingas leva i ovisshet under flera år. Om inte avvisningen har kunnat verkställas p.g.a. ovanstående inom 4 år från det att beslutet vann laga kraft, preskriberas beslutet.

Migrationsverket har ansvar för återvändandet, vilken inkluderar eftersökning av föräldrar eller andra närstående vuxna personer. Socialtjänsten har ansvar för barnet/ den unge tills dess att återvändandet är verkställt och ska samarbeta med Migrationsverket för att underlätta processen. Detta innebär att planerad vård ska fullföljas fram till att avvisningen verkställs.

Kommunens ansvar efter beviljat uppehållstillstånd

Den fortsatta integrationsprocessen

Alla ensamkommande barn har det gemensamt att de har separerats från sina familjer och sitt hemland i en utvecklingsmässigt känslig ålder. Flertalet av barnen har varit med om traumatiska händelser och bär på både smärta och sorg p.g.a. sina erfarenheter. Den fortsatta vårdplaneringen bör utgå från dessa omständigheter för att förebygga eventuella ytterligare svårigheter i vuxen ålder. Barnet/den unge behöver inte visa yttre symtom på missanpassning för att t.ex. behöva hjälp att bearbeta sina erfarenheter i form av samtalsstöd. Hjälp kan också behövas för att förstå olika socialkoder m.m. i det svenska samhället. Socialnämndens direkta ansvarar för den unges omvårdnad, trygghet och fostran upphör då den unge fyller 18 år. Men detta innebär inte att den unge inte behöver fortsatt stöd. En fortsatt planering behöver göras tillsammans med den unge kring hans/hennes fortsatta boende, studier, sociala aktiviteter och eventuella behov av andra stödsatser t.ex. vuxenstöd i form av en kontaktperson. Enligt föräldrabalkens bestämmelser i 7 kap.1 § har vårdnadshavare ett försörjningsansvar när den unge fullföljer sin skolgång upp till dess att den unge fyller 21 år. Samma bestämmelser rekommenderas vara utgångspunkten för ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd. Syftet är att möjliggöra den unges fortsatta integrationsprocess. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskola och annan jämförlig grundutbildning.

Efterforskning av barnets vårdnadshavare

Om barnet beviljas uppehållstillstånd har socialnämnden en skyldighet att efterforska var barnets familjemedlemmar finns. I socialtjänstlagen stadgas att vården bör utformas så att den främjar barnets samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. Uppdelning av ansvaret för att efterforska familjemedlemmar mellan socialtjänsten och Migrationsverket innebär att det kan finnas fördelar med ett samarbete mellan myndigheterna. Det är dock viktigt att man är uppmärksam på vilka sekretessbestämmelser som gäller för respektive myndighet.

Socialnämnden ska efter ett beviljat uppehållstillstånd i Mullsjö respektive Habo kommuner:

- I förekommande fall se till att en särskild förordnad vårdnadshavare utses för barnet/den unge.
- Efterforska var barnets familjemedlemmar finns.
- Fortsätta insatser enligt tidigare beslutad vårdplan alternativt fatta ett nytt beslut om annat bistånd kring t.ex. boende.
- Om ett nytt beslut fattas om bistånd enligt ny vårdplan ska också en ny genomförandeplan upprättas.
- En långsiktig planering i form av en introduktionsplan ska göras avseende skolgång, boende och särskilda stödinsatser för en social integrering i det svenska samhället. I samband med barnets 18-årsdag skall, om arbete är aktuellt, arbetsförmedlingen kontaktas så att ”Etableringsplan – vägen till arbete” kan upprättas enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för invandrare.
- Observera att socialnämnden kan ansöka om ersättning från Migrationsverket för vårdkostnader förutsatt att vården har påbörjats innan den unge har fyllt 18 år.

Särskilda boendeplatser för ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd

Mullsjö kommun har en särskild överenskommelse med Migrationsverket om att tillhandahålla boendeplatser för ensamkommande barn med uppehållstillstånd (uppehållsboende). Ansvaret för uppehållsboenden inom Mullsjö kommun har socialnämnden, enhet för individ och familje enheten. Vanligtvis är det barn som bott på kommunens anvisningsboende under asylprocessen som när de fått uppehållstillstånd bor kvar på boendet på de så kallade PUT platserna (permanent uppehållstillstånd) vilka utgör totalt fyra platser det vill säga två för Mullsjö kommun och två för Habokommun. Beslut om placering i ett uppehållsboende fattas av socialnämnden i Mullsjö respektive Habo kommuner och som ansvarar för barnets/den unges fortsatta boende mm och integrering i det svenska samhället.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Om barnet eller den unge beviljas uppehållstillstånd i Sverige, antingen permanent eller tidsbegränsat, ska en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare utses (10 § lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn), om inte särskilda skäl talar emot det, t.ex. att den unge inom ett halvår ska fylla 18 år. I det senare fallet kan gode mannen kvarstå tills den unge blivit myndig.

Den 1 juli 2005 infördes nya bestämmelser i 6 kap. 8 a § Föräldrabalken (FB) som innebär att vårdnaden kan fråntas föräldrar som är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden. Denna bestämmelse tillkom för att stärka skyddet för barn som av flyktinskäl eller av

andra skäl kommit ensamma till Sverige och fått uppehållstillstånd. Med att en förälder är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden menas att han eller hon under överskådlig tid inte kommer att kunna fatta beslut i frågor som rör barnet. Socialnämnden ska väcka talan hos tingsrätten enligt 6 kap. 8 a § FB om överflyttning av vårdnaden till en eller två särskilt förordnad vårdnadshavare, med anledning av att barnets eller den unges vårdnadshavare är varaktigt förhindrade under överskådlig tid att utöva vårdnaden. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren kan var samma person som tidigare har varit god man för barnet/den unge vilket bör anses särskilt lämpligt vid beaktande av barnperspektivet och då med hänsyn till kontinuitet och relationsbygge. När en överflyttning sker av vårdnaden till det familjehem som barnet är placerad hos sedan tidigare, betalas ersättningen ut enligt fastställd nivå. När den särskilt förordnade vårdnadshavaren är den tidigare gode mannen eller annan lämplig person, betalas ersättning ut i form av ett arvode för uppdraget som förmyndare. Socialnämnden har dessutom möjlighet att betala ersättning för uppdraget som vårdnadshavare). Ersättningen omfattar inte omkostnader för barnet/den unge. Det är socialnämnden i den kommun där barnet har sin hemvist som har ansvaret för att väcka talan om särskilt förordnad vårdnadshavare.

Den särskilt förordnade vårdnadshavarens ansvar

Med vårdnad avses det juridiska ansvaret för barnet och ska särskiljas från begreppet vård, som syftar på den faktiska omvårdnaden av barnet. Den eller de som har förordnats till särskilt förordnade vårdnadshavare är också förmyndare för den underårige. Enligt FB så har den som har vårdnaden om ett barn ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av ”omvårdnad, trygghet och en god fostran” enligt 6 kap. 1 § FB blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter samt skall bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren vidare svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas (6 kap. 2 § FB). Det är vårdnadshavaren som besluta i frågor som rör barnets personliga angelägenheter med hänsyn till barnets ålder, utveckling och mognad (6 kap. 11 § FB). Se Föräldrabalken och Lagen om god man för ensamkommande barn.

Upphörande

Om barnets eller den unges föräldrar kommer till Sverige efter att de har beviljats uppehållstillstånd och vill ha tillbaka vårdnaden, kan de ansöka om detta hos tingsrätten (6 kap. 10 § FB). Även socialnämnden har talerätt i denna fråga. När den unge har fyllt 18 år upphör förordnandet, var god se Mullsjö kommuns handbok för IFO.

Barns rätt att återförenas med sina föräldrar

Upphållstillstånd vid familjanknytning

Barn under 18 år har rätt att återförenas med sina föräldrar. Detta kan ske genom att barnet återförenas med föräldrarna i hemlandet eller i ett annat land där föräldrarna befinner sig alternativt genom att föräldrar till ett ensamkommande barn ansöker om och beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Föräldrar, syskon eller någon annan nära anhörig som det ensamkommande barnet bott tillsammans med i hemlandet kan också söka uppehållstillstånd efter det att den unge fyllt 18 år. Ansökan om uppehållstillstånd med anledning av familjanknytning, sker vid en svensk ambassad eller konsulat i hemlandet eller något grannland. Beslutet om uppehållstillstånd fattas av Migrationsverket. Det kan också inträffa att föräldrarna eller någon annan nära anhörig söker asyl i Sverige för egen del. Om föräldrarna/vårdnadshavarna beviljas uppehållstillstånd i Sverige, följer det fortsatta ansvaret för barnet föräldrarna och ansvaret flyttas över på den kommun där

föräldrarna är folkbokförda. Om ingen speciell omständighet föreligger ska vårdnaden återgå till de biologiska föräldrarna.